

Inventering av groddjur och dess
livsmiljöer,
Sundet Alingsås kommun

Örnberg Kyrkander
Biologi & Miljö AB

Erik Fridolf, Tina Kyrkander & Jonas Örnberg
Örnberg Kyrkander Biologi & Miljö AB
Rapport 2015:06
www.biologiochmiljo.se
version 2015-04-23

Ansvarig handläggare: Tina Kyrkander
Fältarbete: Jonas Örnberg och Erik Fridolf
GIS arbete: Jonas Örnberg och Erik Fridolf
Sammanställning och rapportskrivning: Erik Fridolf och Jonas Örnberg
Foto: Jonas Örnberg
Rapportgranskning: Ann Bertilsson
Uppdragsgivare: Alingsås kommun
Uppdragsgivarens ombud: Job van Eldijk

Omslagsbild: Vanlig groda (*Rana temporaria*)

Sammanfattning

Med anledning av en planerad byggnation av bostäder i ett mindre område i Sundet i Alingsås kommun genomförde Örnborg Kyrkander Biologi & Miljö AB en inventering av groddjur och lämpliga habitat i området. Insamlad information är tänkt att användas som beslutsunderlag för detaljplanen för området.

Området besöktes under en dag i april 2015 med syfte att dokumentera förekomst av groddjur. Dessutom undersöktes vilka förutsättningar som området har, framförallt med avseende på lämpliga lekbiotoper. Samtliga fynd dokumenteras med fotografier och koordinater.

Under inventeringen påträffades tre våtmarksområden inom området varav en hade förekomst av vanlig groda. Fyndet utgjordes av tre vuxna individer samt rom motsvarande tio honor i en liten del av området där lövskog dominerar. Resterande del av området består av blandskog med framförallt gran och tall. De två andra påträffade våtmarksområdena i området bedömdes inte utgöra lämpliga lekplatser då groddjur är starkt beroende av en god vattenmiljö för att kunna fortplanta sig. Dessa vatten är grunda, igenväxta och med hög sannolikhet för att torka ut regelmässigt. Troligtvis kan området som helhet fungera som övervintringslokal för större vattensalamander men eftersom inga lämpliga lekbiotoper påträffades är sannolikheten mycket låg att arten skulle befinna sig där under övervintringen.

Samtliga groddjur är fridlysta enligt art- och habitatdirektivet och får således inte skadas eller dödas. Av de arter groddjur som kan tänkas påträffas i Alingsås kommun är det större vattensalamander och åkergroda som åtnjuter det högre skyddet som även omfattar ett skydd av viktiga miljöer för arterna. Större vattensalamander eller åkergroda observerades inte i samband med inventeringen. För att säkra fortsatt förekomst av den vanliga grodan i området rekommenderas att särskild hänsyn tas i samband med byggnation i närheten av aktuell våtmark där den observerades leka 2015.

Innehållsförteckning

Inledning och syfte.....	5
Större vattensalamander	5
Vanlig groda.....	5
Åkergroda.....	6
Metod	6
Resultat	6
Diskussion.....	9
Referenser.....	11

Inledning och syfte

Sundet som är omgärdat av sjöarna Färgen och Stora Färgen ligger i Alingsås kommun. Ett mindre område inom Sundet, strax norr om Färgesundsvägen mellan Furutången och Svanvik är av intresse för byggnation av bostäder. Aktuellt område karakteriseras främst av skogsbeväxt mark med gran och tall i de nordvästra delarna och ett större lövinslag i de sydöstra delarna.

Förekomst av groddjur kan påverkas negativt vid exploatering av mark då groddjurens livsmiljöer riskeras att direkt förstöras eller fragmenteras (Hallengren 2008). I Alingsås kommun har det tidigare dokumenteras fynd av mindre vattensalamander (*Triturus vulgaris*), större vattensalamander (*Triturus cristatus*), vanlig groda (*Rana temporaria*), vanlig padda (*Bufo bufo*) och åkergroda (*Rana arvalis*). Då den större vattensalamandern och åkergrodan är upptagen i EU:s art och habitatdirektiv har Örnborg Kyrkander Biologi & Miljö AB fått som uppdrag av Alingsås kommun att genomföra en undersökning med syfte att bedöma förutsättningarna för förekomst av groddjur i ovan nämnda område. Denna information kommer att kunna användas som beslutsunderlag för detaljplanen i området. Förekomst, antal individer och livsmiljöer av samtliga groddjur kommer att dokumenteras. Sveriges samtliga groddjur är fridlysta enligt 6 § i artskyddsförordningen (SFS 2007:845). Det innebär bland annat att individer inte får dödas eller skadas under alla dess livscyklar. För vissa av groddjuren, bl.a. större vattensalamander och åkergroda är det juridiska skyddet mer omfattande och innefattar även deras olika livsmiljöer som inte får skadas eller förstöras. Om så riskerar att ske i samband med exempelvis en exploateringsåtgärd krävs en dispens från artskyddsförordningen. Färgensjöarnas naturreservat ligger i nära anslutning till inventeringsområdet och innefattar lövskog, naturskog, hagmark och stränder (Länsstyrelsen 2015). Lövskogarna i Färgenområdet är värdefulla då de hyser krävande skalbaggar och lavar bundna till ek. I naturreservatet har det tidigare dokumenterats förekomst av ett flertal olika rödlistade arter.

Större vattensalamander

Den större vattensalamandern blir normalt 12-14 cm lång och är mörkt brun eller svart på ovansidan och starkt gul-orange med svarta tydligt avgränsade fläckar på buken (Malmgren 2002). Den är beroende av solbelysta dammar som inte riskerar att torka ut alltför tidigt på säsongen. Dessa vatten ska gärna vara omringade av landmiljöer bestående av ängs- och hagmarker och lövskog (Hallengren 2008; Sterner 2010). Tiden efter leken, vilken inträffar i april/maj, uppehåller sig den större vattensalamandern gärna i blockterräng i fuktig lövdominerad skog. Studier visar att de i snitt rör sig högst 100 m från lekvattnet förutsatt att lämplig miljö finns i omgivningen. De övervintrar bland förna och stenar. Arten är upptagen i EU:s art och habitatdirektiv i bilaga 2 vilket innebär att Sverige är bunden till att skydda arten och dess livsmiljö. Enligt § 4 i artskyddsförordningen (SFS 2007:845) bilaga 1 är den större vattensalamandern fridlyst och det är förbjudet att skada eller förstöra artens fortplantningsområden eller vilo- och övervintringsplatser.

Vanlig groda

Den vanliga grodan blir ungefär 10 cm lång och har en varierande spräcklig färg, från brun till grå. Den förekommer i flera olika land- och vattenmiljöer, både i barr- och lövskog samt mer öppna miljöer som exempelvis ängsmarker (Kuzmin 2009a). De har med andra ord inga strikta krav på miljön. Känsliga groddjur påverkas ofta av att dess omgivning förändras och förstörs. Den vanliga grodan påverkas negativt av förorening och utdikning. Den kan skiljas från den snarlika åkergrodan då den

sistnämndas rom är helt genomskeinligt istället för grumligt (Nyström et al. 2014). Dessutom är den vanliga grodans huvudform mer rund.

Åkergroda

Åkergroda blir ungefär 8 cm lång och har samma färgteckning som den vanliga grodan, brun-grå. Den förekommer precis som den vanliga grodan i de flesta land- och vattenmiljöer (Nyström et al. 2014b). Dock är åkergrodan lite känsligare för habitatförlust, förstörda och förorenade lekvatten jämfört med den vanliga grodan (Kuzmin 2009b). Enligt § 4 i artskyddsförordningen (SFS 2007:845) bilaga 1 är åkergrodan fridlyst och det är förbjudet att skada eller förstöra artens fortplantningsområden eller vilo- och övervintringsplatser.

Metod

Fältarbetet genomfördes under en dag (2015-04-16) då väderförhållanden ansågs vara gynnsamma för inventering av groddjur (15°C och klart väder). Undersökningsområdet som besöktes är markerat i figur 1. Dessutom besöktes dammarna vid den intilliggande golfbanan, strax norr om det markerade området samt ett mindre våtmarksområde i anslutning till Färgesundsvägen nordväst om undersökningsområdet. Observationer av groddjur och lämpliga livsmiljöer dokumenterades (koordinater och fotografier).

Resultat

Inom det avgränsade inventeringsområdet påträffades tre våtmarksområden (figur 2). Den våtmark (nummer 1, figur 2) som lämpar sig bäst för groddjur härstammar från en tidigare utdikad sumpskog och kan idag klassas som en kraftigt fuktig lövsumpskog med frodig markvegetation (figur 3a och d). Området ligger i anslutning till en bäck som rinner från golfbanan nordväst om och mynnar i Stora Färgen. Risker för uttorkning bedöms vara liten. De grävda diken i området utgör i dagsläget lämpliga lekplatsmiljöer för groddjur. De övriga två våtmarksområdena (nummer 2 och 4, figur 2) påträffas i områdets norra del och i anslutning till en kraftledningsgata. Området kan beskrivas som en barrdominerad blandskog med inslag av ett fåtal

Figur 1. Undersökt område markeras med rött ligger inom Alingsås kommun.

björkar och ekar. De två våtmarkerna utgörs av öppet vatten i svackor (figur 3b) som härrör från avrinning från högre liggande områden nordost om. Markvegetationen i denna del av området utgörs av blåbär och lingon samt mossor, så som bland annat olika vitmossor, björnmossor och kvastmossor. Sannolikheten för att dessa vattensamlingar regelmässigt torkar ut bedöms som mycket stor, framförallt då de är grunda och kraftigt igenväxta. Därmed utgör de inga lämpliga lek miljöer och några groddjur eller spår därav observerades inte heller i området. Strax utanför det undersökta området påträffades ytterligare ett våtmarksområde (figur 2, område 3) i anslutning till Färjesundsvägen. Ett mindre vattendrag breddar här ut i ett antal mindre öppna vattenytor precis nordöst om Färjesundsvägen. Här påträffades även groddrom från i storleksordning 10-talet honor. Inga vuxna groddjur observerades men sannolikt härrör groddrommen från vanlig groda. Risker att hela området torkar ut regelmässigt bedöms som liten, och området utgör sålunda ett bra lekområde för groddjur. Området berörs dock inte direkt av planerad bebyggelse men kan kräva vissa hänsynstaganden i samband med eventuella åtgärder i och vid vägen.

Figur 2. Det undersökta området är inringat med röd markering. Under inventeringen påträffades fyra våtmarksområden. Vanlig groda påträffades i vattensamling 1 samt 3 (utanför inventeringsområde) och bedömningen är att de övriga två ej utgör lämpliga eller potentiella lekplatsmiljöer för groddjur.

a

b

c

d

Figur 3a-d.

a: I områdets sydvästra delar återfanns en del lövskog. Här visas vattensamling 1.

b: Större delen av det inventerade området består av barrdominerad blandskog. Bilden visar den igenväxta vattensamlingen 2.

c: Området i omgivningen av vattensamling 3 ger en bra bild av hur majoriteten av landmiljön i området ser ut.

d: Rom av sannolik vanlig groda påträffad i vattensamling 1.

Diskussion

Vid inventeringen av det undersökta området återfanns endast vanlig groda (figur 4) i våtmarksområde 1. Detta i ett område som inte är representativt för området som helhet. Istället för en majoritet av barrträd, liksom en produktionsskog, finns här istället ett lövskogsområde med inslag av bland annat björk samt relativt gamla ekar, vilka bidrar till att höja den biologiska mångfalden i området. Området består av en utdikad äldre sumpskog i anslutning till en äldre torpmiljö.

Figur 4. Undersökt område (lila) samt planerade fastigheter som främst berör våtmarksområde som hyser lekplats för vanlig groda. Utan särskilda hänsyn i samband med dagvattenhantering samt den lokala hydrologin i området finns risk för negativ påverkan på leklokalen för vanlig groda.

Förutsättningarna för förekomst av större vattensalamander i undersökningsområdet som helhet bedöms vara väldigt dåliga. Detta eftersom att arten är beroende av solbelysta vattensamlingar som har en låg risk att torka ut och dessutom hyser en rik undervattensvegetation på vilka salamandern kan fästa sin rom. De vatten som påträffades vid inventeringen riskerar att torka ut relativt snabbt då de både är grunda och relativt igenväxta av bland annat vitmossa. Dock påträffades en vattensamling som inte riskerar att torka ut lika ofta som övriga två i området. Förutsättningarna för större vattensalamander i denna vattensamling bedöms dock av andra anledningar inte vara särskilt stor, bl.a. på grund av mer eller mindre avsaknad av undervattensvegetation, begränsade djupförhållanden samt påverkan från ett anslutande vattendrag i närheten. Vattensamlingarna får därför anses vara olämpliga för känsliga groddjur, framförallt större vattensalamander vilken har höga krav på sin lekmiljö. Förekomst av åkergröda får bedömas vara möjlig trots att förekomst inte kan styrkas då fynd inte gjordes under inventeringen. Inga tidigare observationer av åkergröda finns heller dokumenterade i området.

Påträffad leklokal i våtmarkområde 1 riskerar att påverkas negativt från närliggande planerad bebyggelse om inte särskild hänsyn tas. Dagvatten från bebyggelse samt eventuell påverkan på den lokala hydrologin (ex. att avrinning/tillrinning till området förändras) i samband med byggnation kan påverka såväl vattenkvalitet samt vattennivån på lokalen. Beroende på hur bebyggelsen utformas kan även delar av leklokalen komma att tas i anspråk rent fysiskt. Planerade fastigheter vilka främst bedöms beröras är markerade i figur 4 ovan. Livsmiljöer för vanlig groda omfattas inte av samma skydd enligt artskyddsförordningen som gäller för ex. större vattensalamander och åkergröda. Dock är vanlig groda fridlyst och får inte skadas eller dödas, vilket behöver tas i åtanke i samband med eventuell byggnation under känsliga perioder på året (lekperioden mars-april).

Genomförd inventering i det område som är av intresse för exploatering kan endast påvisa förekomst av vanlig groda. En trolig förklaring till att fler arter inte återfanns beror på att miljön i helhet inte är optimal för groddjur, framförallt inte för känsligare arter som den större vattensalamandern. Vid besök av de intilliggande dammarna tillhörande golfbanan bedömdes det att några av dem kan hysa större vattensalamander. Dock är de belägna i en del av golfbanan som baserat på artens spridningsradie ligger långt ifrån undersökningsområdet vilket annars hade kunnat fungerat som övervintringslokal. Sammanfattningsvis påträffades inga skyddsvärda groddjur inom det undersökta området. Inom området bedöms det inte finnas några lekbiotoper som uppfyller de krav som de skyddsvärda groddjuren kräver.

Referenser

- Hallengren, A. 2008. *Hotade groddjur i Skåne – en enkel information*. Länsstyrelsen i Skåne län.
- Kuzmin, S. et al. 2009a. *Rana temporaria*. [<http://www.iucnredlist.org/details/58734/0>] (The IUCN Red List of Threatened Species), hämtad 2015-04-19.
- Kuzmin, S. et al. 2009b. *Rana arvalis*. [<http://www.iucnredlist.org/details/58548/0>] (The IUCN Red List of Threatened Species), hämtad 2015-04-19.
- Länsstyrelsen. 2015. *Färgensjöarna*. [<http://www.lansstyrelsen.se/vastragotaland/Sv/djur-och-natur/skyddad-natur/naturreservat/lanets-naturreservat/alingsas/fargensjoarna/Pages/default.aspx>] (Länsstyrelsen Västra Götalands län), hämtad 2015-04-15.
- Malmgren, J. 2002. *Triturus cristatus – större vattensalamander*. Artdatabanken, SLU.
- Nyström, P., Stenberg, M. & Hertonsson, P. 2014. *Grodor ur ett skånskt perspektiv*. Länsstyrelsen i Skåne län.
- Sterner, M. 2010. *Inventering av livsmiljöer för salamandrar, Prästerydsvägen Alingsås*. Örnberg Kyrkander Biologi & Miljö AB.
- Trägårdh, C. & Andersson, A. 2008. *Översiktlig studie och inventering av Färgens östra strandområde, Alingsås kommun*. Rådhuset arkitekt AB.